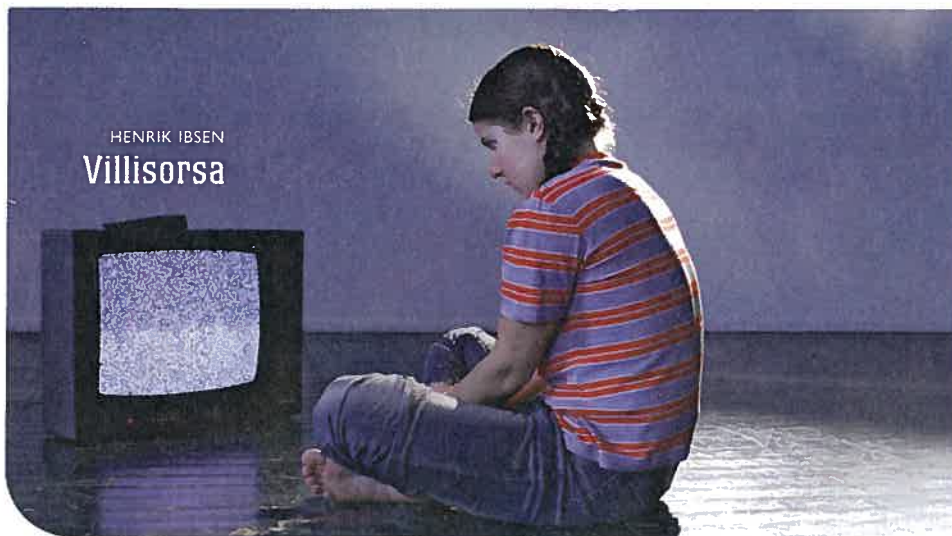

Ohje: Tehtävät liittyvät oheiseen aineistoon. **Valitse viidestä tehtävästä kolme.** Tehtävät arvostellaan pistein 0–6. Vastausta kirjoittaessasi voit lähteä siitä, että lukija tuntee aineiston. Vastauksessa esitetyt havainnot, väitteet ja tulkinnot tulee kuitenkin perustella aineiston avulla. Vastauksen sopiva pituus on 1–2 sivua. Aloita jokainen vastaus uudelta sivulta. **Anna kullekin vastauksellesi otsikko.** Merkitse otsikon eteen myös tehtävän numero. Vastauksen tulee olla selvästi ja siististi kirjoitettuja, mutta niitä ei tarvitse kirjoittaa puhtaaksi kuulakynällä tai musteella.

Tehtävät

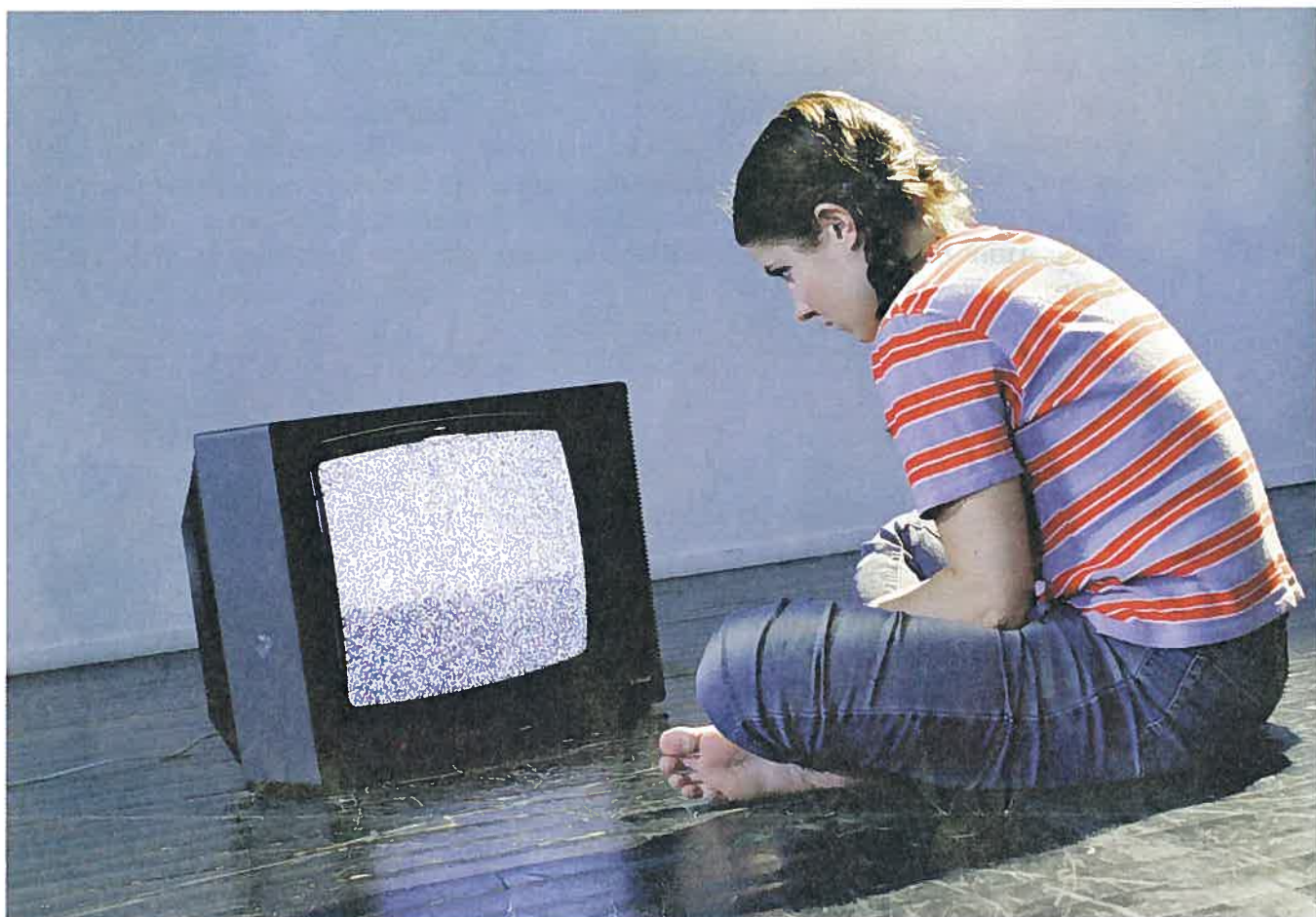
1. Millä keinoin *Villisorsa*-näytelmän ennakkoesittely (s. 2) houkuttelee ihmisiä teatteriin?
2. Erittele henkilöiden välisiä suhteita näytelmäkatkelman (s. 3–7) perusteella.
3. Tutki *Villisorsa*-katkelman näyttämöohjeita. Mitä tehtäviä niillä on?
4. Erittele ja tulkitse *Villisorsa*-katkelmassa esiintyviä symboleja.
5. Millä tavoin arvostelijan mielipiteen kielteisyys näkyy arvostelun (s. 8) kielessä?

Aineisto

Tutkielma ihmisenä olemisesta (näytelmän ennakkoesittely)	2
Henrik Ibsen: <i>Villisorsa</i> (katkelma näytelmästä)	3–7
Suna Vuori: <i>Villisorsa</i> eksyy vierauteensa (arvostelu)	8

Huom.! Tekstien kieliasu on alkuperäisen julkaisun mukainen.

ANNA PAAVILAINEN

Tutkielma ihmisenä olemisesta

Villisorsan keskiössä on onnellinen perhe, jonka luokse eräänä päivänä saapuu ystävä menneisyydestä. Ystävä haluaa paljastaa salatun totuuden. Tästä käynnistyy tapahtumien sarja, joka vie meitä kohti vääjäämätöntä tragediaa.

Villisorsa on tutkielma ihmisenä olemisesta. Näytelmä kertoo onnesta, itsepetoksesta ja elämänvalheesta.

Villisorsa on ajankohtainen näytelmä. Perheen 14-vuotiaan tyttären, Hedvigin kohtalo on tätä päivää. Lapsi aistii kaiken ympärillään. Kun vanhemmat eivät jaksakaan tai osaa, lapsi ottaa vastuun. Lapsen rakkaus vanhempiaan kohtaan on järkkymätön.

Lapset ja vanhukset jäävät helposti näin kvartaalitalouden aikana marginaaliin.

Helsingin mielenterveyshoidon piirissä on liian vähän vuodepaikkoja 14-18-vuotiaille nuorille. Kuka kantaa vastuun?

Villisorsan Hedvig joutuu maksamaan kovan hinnan vanhempiensa intohimojen ja vakaumusten takia.

Ibsenin ihmiset ovat ihmisiä, eivät yhdellä lauseella selitettävissä. Hänen intuitionsa on herkkävaistoinen, ja hänellä on kyky päästä ihmisen syvimpiin kerroksiin.

Villisorsan paradoksi kiteytyy kysymykseen siitä, mitä on hyvä elämä? Mitä virkaa on rehellisyydellä, jos sillä aiheutetaan tuhoa? Toisaalta mitä virkaa on onnella, joka perustuu valheeseen?

PAAVO WESTERBERG

VILLISORSA

OHJAUS JA SOVITUS Paavo Westerberg
SUOMENNOS Lauri Sipari
LAVASTUS JA VALAISTUS Max Wikström
PUVUT Tarja Simonen
ÄÄNET Veli-Pekka Lahtela ja Iiro Iljama

ROOLEISSA Kristiina Halttu,
Martti Järvinen, Katariina Kaitue,
Juha Mäkelä, Anna Paavilainen,
Ilja Peltonen, Robin Svartström

ENSI-ILTA
PIENELLÄ NÄYTTÄMÖLLÄ
12.12.2007

Kansallisteatteri,
Suomen Kansallisteatterin lehti 3/2007

Villisorsa (katkelma näytelmästä)

HENKILÖT

Tukkukauppias Werle, tehtaanomistaja ym.
Gregers Werle, hänen poikansa.
Vanha Ekdal.
Hjalmar Ekdal, hänen poikansa, valokuvaaja.
Gina Ekdal, Hjalmarin vaimo.
Hedvig, heidän tyttärensä, 14 vuotias.
Pettersen, tukkukauppiaan palvelija.

II Näytös

Hjalmar Ekdalin ateljeeri. Huone, joka on verrattain iso, näyttää olevan ullakko-kerroksessa. Oikealla on vino katto suurine lasi-ikkunoineen, jotka ovat puoleksi sinisen verhon peitossa. Taustalla oikealla on ulko-ovi, etualalla samalla puolella olohuoneen ovi. Vasemmanpuoleisella seinällä on myös kaksi ovea ja niiden välissä rautauuni. Takaseinällä on leveä kaksoisovi, joka on järjestetty syrjään työnnettäväksi. Ateljeeri on köyhästi mutta siististi kalustettu ja sisustettu. Oikealla olevien ovien välissä, hiukan erossa seinästä, on sohva, pöytä ja muutamia tuoleja. Pöydällä on sytytetty lamppu varjostimineen, uunin nurkassa vanha nojatuoli. Erilaisia valokuvauskoneita ja laitteita siellä täällä huoneessa. Takaseinällä, kaksoisovesta vasempaan, on hylly, jolla on muutamia kirjoja, rasioita ja kemiallisia aineita sisältäviä pulloja, erilaisia tarve-esineitä, työkaluja ja muuta tavaraa. Pöydällä on valokuvia ja pikkuesineitä kuten siveltimiä, paperia ym. Gina Ekdal istuu pöydän ääressä ommellen. Hedvig istuu sohvalla varjostaen käsillään silmiään, peukalot korvissa, ja lukee kirjaa.

Gina (katsahtaa pari kertaa, ikään kuin huolestustaan salaten, Hedvigiin. Sitten hän sanoo): Hedvig!

Hedvig (ei kuule.):

Gina (kovemmin): Hedvig!

Hedvig (laskee kätensä ja kohottaa katseensa kirjasta): Mitä, äiti?

Gina: Hedvig hyvä, nyt sinä et saa lukea enää.

Hedvig: Voi äiti, enkö saa lukea vielä vähän? Hyvin vähän!

Gina: Ei, pane vain kirja pois. Isä ei pidä siitä. Hän ei itse lue milloinkaan iltaisin.

Hedvig (sulkee kirjan): Niin, isä ei paljonkaan välitä lukemisesta.

Gina (laskee ompeluksen kädestään, ottaa pöydältä pienen vihkon ja lyijykynän):

Muistatko, kuinka paljon meiltä meni voihin tänään?

Hedvig: Kruunu ja 65 äyriä.

Gina: Juuri niin. *(Kirjoittaa muistiin.)* Kauheata, kuinka paljon voita tässä talossa kuluu. Ja sitten makkaroihin ja juustoon, — katsotaanpa — *(Kirjoittaa muistiin.)* — ja sitten kinkkuun — hm — *(Laskee yhteen.)* Niin, siitä tulee jo —

Hedvig: Ja sitten vielä olut.

Gina: Niin, tietysti. *(Kirjoittaa muistiin.)* Kylläpä se nousee, mutta täytyyhän kaikkea olla.

Hedvig: Ja sittenhän ei tarvittu tänään lämmintä ruokaa päivälliseksi, kun isä oli poissa.

Gina: Ei tarvittu; ja sehän oli hyvä. Niin, ja sitten minä sain kahdeksan ja puoli kruunua valokuvista.

Hedvig: Oi, tuliko niistä niin paljon!

Gina: Tasan kahdeksan ja puoli kruunua. *(Hiljaisuus. Gina ryhtyy jälleen ompelemaan. Hedvig ottaa paperia ja lyijykynän ja rupeaa piirustamaan varjostaen vasemmalla kädellään silmiään.)*

Hedvig: Eikö ole hauska ajatella, että isä on suurilla päivällisillä tukkukauppias Werlellä.

— —
(Hjalmar Ekdal tulee huoneeseen oikealta, päällystakki yllään ja päässä harmaa huopahattu.)

Gina (heittää pois käsityön ja nousee): Kas, Ekdal, oletko jo kotona!

Hedvig (hypähtää samassa tuoiltaan): Tulitko jo, isä!

Hjalmar: Niin, useimmat lähtivät nyt.

Hedvig: Näin aikaisin?

Hjalmar: Nehän olivat päivälliskutsut. *(Aikoo riisua päällystakkinsa.)*

Gina: Anna minun auttaa.

Hedvig: Minun myös. *(Riisuvat hänen takkinsa, Gina ripustaa sen takaseinälle.)*

Hedvig: Oliko siellä paljon vieraita, isä?

Hjalmar: Ei, ei paljon. Meitä oli 12-14 henkeä pöydässä.

Gina: Ja sinä sait kai puhella kaikkien kanssa?

Hjalmar: Kyllä, hiukan; mutta Gregers varsinkin jutteli kanssani.

Gina: Onko Gregers yhä yhtä ruma?

Hjalmar: No, ei hän erikoisen kauniskaan ole. — Eikö isä ole tullut kotiin?

Hedvig: Kyllä, isoisä on huoneessaan kirjoittamassa.

— —
(*Hedvig istuu pöydän ääreen Ginan viereen. Hjalmar kävelee edestakaisin, alkaa puhalttaa, soittaa böömiläisen kansantanssin, mutta hitaan alakuloisessa tahdissa, hyvin tunteellisesti.*)

Hjalmar (*keskeyttää soittonsa, ojentaa Ginalle vasemman kätensä ja sanoo liikuttuneena.*): Olkoon vain kattomme alla köyhää ja yksinkertaista, Gina. Tämä on kumminkin koti. Ja sen minä sanon: täällä on hyvä olla.

(*Hän rupeaa jälleen soittamaan; mutta pian kolkutetaan ulko-ovelle.*)

Gina (*nousee*): Hyst, Ekdal, — luulen että joku on tulossa.

Hjalmar (*pane huilun hyllylle*): Joko taas! (*Gina menee avaamaan.*)

Gregers (*eteisessä*): Suokaa anteeksi —

Gina (*peräytyy hiukan*): Oh!

Gregers: — täälläkö valokuvaaja Ekdal asuu?

Gina: Kyllä.

Hjalmar (*menee ovelle*): Gregers! Sinäkö sittenkin? Tule toki sisään.

Gregers (*tulee huoneeseen*): Sanoinhan, että tulisin sinua katsomaan.

Hjalmar: Mutta tänä iltana —? Oletko jättänyt vieraat?

Gregers: Sekä vieraat että kodin. — Hyvää iltaa, rouva Ekdal. En tiedä, tunneteko minua enää?

Gina: Tottahan toki; nuorta herra Werleä ei ole vaikea tuntea.

Gregers: Niin, olenhan äitini näköinen; ja hänethän te tietysti muistatte.

Hjalmar: Sanoitko, että olet jättänyt kotisi?

Gregers: Olen, olen muuttanut hotelliin.

Hjalmar: Niinkö. No, kun kerran olet tullut, niin riisu yltäsi ja käy istumaan.

Gregers: Kiitos.

(*Hän ottaa päällystakin yltään. On vaihtanut asua ja on nyt harmaassa maalaiskuosisessa puvussa.*)

Hjalmar: Istu tähän sohvaan. Asetu oikein

mukavasti.

(*Gregers istuu sohvaan, Hjalmar tuolille pöydän ääreen.*)

Gregers (*katselee ympärilleen*): Täällä sinä siis asustat, Hjalmar.

Hjalmar: Tämä on ateljeeri, kuten kai näet.

Gina: Täällä on tilavampaa, ja siksi oleskelemme mieluummin täällä.

Hjalmar: Meillä oli ennen parempi asunto, mutta tällä huoneistolla on eräs suuri etu: täällä on mainiot säilytyshuoneet —

Gina: Ja sitten meillä on käytävän toisella puolen vielä yksi huone, jonka voimme vuokrata.

Gregers (*Hjalmarille*): Kas, kas, —sinulla on vuokralaisiakin.

Hjalmar: Ei, ei vielä. Ei niitä niin pian saa; täytyy tiedustella. (*Hedvigille.*) Mutta missä olut on?

Hedvig (*nyökkää ja menee keittiöön.*)

Gregers: Tämä on siis tyttäresi?

Hjalmar: Niin, hän on Hedvig.

Gregers: Onko hän ainoa lapsi?

Hjalmar: On, hän on ainoa. Hän on suurin ilomme maailmassa, ja — (*hiljemmin*) hän on myös syvin surumme, Gregers.

Gregers: Mitä sanot!

Hjalmar: Niin, katsos, on olemassa vaara, että hän menettää näkönsä.

Gregers: Tulee sokeaksi!

Hjalmar: Niin. Toistaiseksi näkyvät vain ensimmäiset oireet; ja kaikki voi olla hyvin vielä jonkin aikaa. Mutta lääkäri on varoittanut meitä. Se tulee väajämättömästi.

Gregers: Sehän on kauhea onnettomuus. Miten hän sen on saanut?

Hjalmar (*huokaa*): Perinnöllistä kai.

Gregers (*säpsähtäen*): Perinnöllistä?

Gina: Ekdalin äidillä oli myös huonot silmät.

Hjalmar: Niin isä sanoo; minähän en voi muistaa häntä.

Gregers: Lapsi parka. Ja miten hän suhtautuu asiaan?

Hjalmar: Emmehän tietenkään henno sanoa hänelle sitä.

— —
(*Vanha Ekdal tulee huoneestaan ilman piippua, mutta vanha sotilaslakkinsa päässä. Hänen käyntinsä on hieman epävarmaa.*)

Ekdal: No niin, Hjalmar, nyt voimme puhua siitä — hm. Mistä meidän taas pitikään puhua?

Hjalmar (menee häntä vastaan): Isä, täällä on vieras. Gregers Werle —. En tiedä, muistatko häntä enää.

Ekdal (katselee Gregersiä, joka on noussut seisomaan): Werlekö? Se nuori Werle? Mitä hän minusta tahtoo?

Hjalmar: Ei mitään; hän tuli vain minua tervehtimään.

Ekdal: No, silloin ei kai ole mitään tekeillä?

Hjalmar: Ei, ei mitään.

Ekdal (heiluttaa käsivarttaan): Ei sen puolesta, katsos: en minä pelkää, mutta —

Gregers (menee hänen luokseen): Tahdoin vain tuoda teille terveisiä vanhoilta metsästysmailta, luutnantti Ekdal.

Ekdal: Metsästysmailtako?

Gregers: Niin, Höj dalin tehtaan ympäristöstä.

Ekdal: Vai sieltäkö? Niin, siellä minut tunnettiin hyvin ennenvanhaan.

Gregers: Silloin te olitte mainio metsästäjä.

Ekdal: Niinhän minä olin. Saatan vieläkin olla. Katselette formulakkiani. En kysy keneltäkään lupaa käyttää sitä täällä sisällä. Kunhan en vain mene tämä päässäni ulos, niin.

(Hedvig tuo lautasellisen voileipiä ja asettaa sen pöydälle.)

Hjalmar: Istu nyt, isä, juomaan lasi olutta! Tee hyvin, Gregers.

(Ekdal mutisee jotakin ja kompuroi sohvalle. Gregers istuu tuolille hänen viereensä, Hjalmar Gregersin toiselle puolen. Gina istuu hiukan etempänä ommellen; Hedvig seisoo isänsä vieressä.)

Gregers: Muistatteko, luutnantti Ekdal, kun Hjalmar ja minä kävimme luonanne kesäisin ja jouluisin?

Ekdal: Kävittekö? Ei, sitä en muista. Mutta uskallanpa sanoa, että olin roima metsästäjä ennen. Olen ampunut karhujakin. Kokonaista yhdeksän kappaletta.

Gregers (katselee häntä osanottavasti): Ja nyt ette enää ollenkaan metsästä.

Ekdal: Eipä ihan sitäkään voi sanoa. Kyllä minä joskus metsästäinkin. Niin, ei sillä tavoin

kuin silloin. Sillä metsä, katsokaahan, — metsä, metsä —! (*Juo.*) Onko metsä hyvää siellä nyt?

Gregers: Ei niin tiheää kuin teidän aikananne. On suoritettu paljon hakkuita.

Ekdal: Hakkuita? (*Hiljemmin ja ikään kuin peloissaan.*) Se on vaarallista hommaa. Siitä voi olla seurauksia. Metsä osaa kostaa.

Hjalmar (täyttää hänen lasinsa): Ole hyvä, isä, hiukan lisää.

Gregers: Miten voi teidänlaisenne mies, — tuollainen ulkoilmaihminen, — elää keskellä tukehduttavaa kaupunkia, neljän seinän sisässä?

Ekdal (hymyilee ja iskee silmää Hjalmarille): Ei täällä ole niinkään paha. Ei ollenkaan paha.

Gregers: Mutta kaikki tuo, johon sielunne on kasvanut kiinni? Nuo viileät raikkaat tuulet, vapaa elämä metsissä, riistan ja lintujen keskellä —?

Ekdal (hymyilee): Hjalmar, näytetäänkö me se hänelle?

Hjalmar (kiireesti ja hiukan nolona): Ei, isä, ei tänä iltana.

Gregers: Mitä hän tahtoo näyttää minulle?

Hjalmar: No, se on vain sellaista —; saat nähdä sen joskus toiste.

Gregers (jatkaa vanhukseksi puhuen): Niin, tarkoitin oikeastaan sitä, luutnantti Ekdal, että tulisitte mukaan tehtaalle, sillä matkustan kai pian takaisin. Saisittehan joitakin kirjoitustöitä sielläkin. Ja täällähän ei ole yhtään mitään, mikä voisi ilahduttaa ja virkistää teitä —

Ekdal (tuijottaa häneen ällistyneenä): Eikö minulla ole yhtään mitään, joka —!

Gregers: Niin, onhan teillä Hjalmar; mutta hänellä on perheensä. Ja teidän laisenne mies, joka on aina tuntenut mieltymystä kaikkeen vapaaseen ja villiin —

Ekdal (iskee nyrkkinsä pöytään): Hjalmar, nyt hänen on nähtävä se!

Hjalmar: Mutta isä, maksaako se vaivan? Nythän on pimeäkin —

Ekdal: Pötyä; onhan kuutamo. (*Nousee.*) Hänen on nähtävä se, sanon minä. Tule auttamaan minua, Hjalmar!

Hedvig: Voi tee se, isä!

Hjalmar (nousee): No, olkoon menneeksi.

Gregers (Ginalle): Mitä se on?

Gina: Älkää luulkokaan, että se on mitään merkillistä.

(Ekdal ja Hjalmar menevät takaseinän luo ja aukaisevat kumpikin ovenpuoliskon: Hedvig auttaa vanhusta; Gregers jää seisomaan sohvan luo; Gina ompelee häiriytymättä. Oviaukosta näkyy iso, pitkä, epäsäännöllinen ullakko, jossa on vuoliaiset ja pari savupiippua. Siellä on kattoikkunat, joista kuunvalo lankeaa laajan huoneen joihinkin osiin, toisten jäädessä syvään pimeyteen.)

Ekdal: Tulkaa vain aivan lähelle.

Gregers (menee hänen luokseen): Mitä siellä oikein on?

Ekdal: Katsokaa itse. Hm.

Hjalmar (hiukan nolona): Tämä on isän hommia, katsos.

Gregers (oven vieressä, ullakolle katsellen): Teillähän on kanoja, luutnantti Ekdal.

Ekdal: Vai luulette te meillä olevan kanoja. Ne ovat nyt lentäneet orsilleen. Mutta näkisittepä vain nämä kanat päivänvalossa!

Hedvig: Ja sitten siellä on —

Ekdal: Hiljaa — hiljaa: älä sano mitään vielä.

Gregers: Kyyhkysiäkin teillä näyttää olevan.

Ekdal: Niin, niin: saattaapa olla kyyhkysiäkin! Niillä on hautomalaatikkonsa tuolla kurkihirren alla, sillä kyyhkysyt tahtovat aina olla mahdollisimman korkealla.

Hjalmar: Eivät ne kumminkaan ole tavallisia kyyhkysiä kaikki.

Ekdal: Tavallisia! Eihän toki! Meillä on monta lajia. Mutta tulkaahan tänne? Näettekö tuon laatikon seinän vieressä?

Gregers: Näen kyllä; mihin te sitä käytätte?

Ekdal: Siellä nukkuvat kaniinit öisin.

Gregers: Niinkö; vai on teillä kaniinejakin?

Ekdal: Miksi helkatissa meillä ei olisi kaniineja! Hän kysyy, onko meillä kaniineja, Hjalmar! Hm! Mutta nyt tulee se oikea! Nyt se tulee! Väisty, Hedvig! Asettukaa tähän; noin; ja katsokaa tuonne. — Ettekö näe korja, jossa on heiniä?

Gregers: Näen. Ja korissa näkyy olevan lintu.

Ekdal: Hm — »lintu» —

Gregers: Eikö se ole sorsa?

Ekdal (loukkaantuneesti): Tietysti se on sorsa.

Hjalmar: Mutta millaiseksi sorsaksi sitä luulet?

Hedvig: Ei se ole mikään tavallinen sorsa —

Ekdal: Hiljaa!

Gregers: Eihän se ankkakaan ole.

Ekdal: Ei, herra — Werle, se ei ole ankka; se on näet villisorsa.

Gregers: Todellako? Villi sorsa?

Ekdal: Se juuri se on. Tuo »lintu», kuten sanoitte — se on villisorsa se. Se on meidän villisorsamme.

Hedvig: Minun villisorsani. Sillä se on minun omani.

Gregers: Ja se voi siis elää täällä ullakolla? Ja viihtyä täällä?

Ekdal: Tietysti sillä on vesisammio, jossa se voi uiskennella.

Hjalmar: Raikasta vettä joka toinen päivä.

Gina (puhutellen Hjalmaria): Mutta rakas Ekdal, nythän täällä tulee jäätävän kylmä.

Ekdal: Hm, pannaan ovi kiinni sitten. Ei niiden yörauhaa pitäisi häiritä. Työnnähän, Hedvig.

(Hjalmar ja Hedvig työntävät ullakonoven kiinni.)

Ekdal (istuu nojatuoliin uunin ääreen): Toisen kerran saatte nähdä sen paremmin. Kyllä ne ovat merkillisiä eläimiä nuo villisorsat.

Gregers: Mutta miten saitte sen kiinni, luutnantti Ekdal.

Ekdal: En minä sitä kiinni saanut. Siitä me saamme kiittää erästä tässä kaupungissa asuvaa miestä.

Gregers (säpsähtää): Eihän se mies vain liene ollut isäni?

Ekdal: Oli niinkin. Juuri teidän isänne. Hm.

Hjalmar: Merkillistä, että saatoit arvata sen, Gregers.

Gregers: Sinähän kerroit olevasi isälleni kiitollisuuden velassa monista asioista; ja niin tulin ajatelleeksi —

Gina: Emme ole kumminkaan saaneet sorsaa tukkukauppiaalta itseltään —

Ekdal: Mutta Håkan Werleä meidän siitä

on kumminkin kiitettävä, Gina. (*Gregersille.*) Katsokaahan, hän oli soutelemassa; ja sitten hän ampui sitä. Mutta teidän isännehän näkee niin huonosti. Hm; ja sitten siitä tuli vain siipirikko.

Gregers: Sai siis muutaman haulin ruumiiseensa.

Hjalmar: Niin, pari kolme.

Hedvig: Ne sattuivat siiven alle, ja sitten se ei enää voinut lentää.

Gregers: Silloin se kai sukelsi pohjaan?

Ekdal (uneliaana sopertaen): Mitenkäs muuten. Niin ne villisorsat aina tekevät. Sukeltavat pohjaan, — niin syvälle kuin voivat, — pureutuvat kiinni kaisloihin ja leviin — ja kaikkeen roskaan, mitä siellä on. Ja sitten ne eivät koskaan enää tule pinnalle.

Ekdal: Isällänne oli mahdottoman ahne koira. — Tuo koira — sukelsi perässä ja toi sorsan ylös.

Gregers (Hjalmarille): Ja sitten saitte sen tänne?

Hjalmar: Emme heti; ensin se oli isäsi luona, mutta siellä se ei viihtynyt; ja sitten piti Pettersenin ottaa se hengiltä —

Ekdal (puoliunissaan): Hm — niin, Pettersen — tuo pässinpää —

Hjalmar (puhuu hiljemmin): Sillä tavoin me sen saimme, katsohan; isä on näet hiukan niin kuin Pettersenin tuttava; ja kun hän kuuli tuosta villisorsasta, hän järjesti niin, että saimme sen.

Gregers: Ja tuolla ullakolla se nyt viihtyy mainiosti.

Hjalmar: Uskomattoman hyvin. Se on tullut lihavaksi. Niin, onhan se nyt ollut niin kauan sisällä, että se on unohtanut oikean vapaan elämän; ja vain *siitähän* kaikki riippuu.

Gregers: Olet kai oikeassa, Hjalmar. Älä vain anna milloinkaan sen nähdä taivasta ja merta —. Mutta en uskalla jäädä kauemmaksi; sillä luulenpa, että isäsi nukkuu. — —

Gregers (paneepäällystakin ylleen): Kyllä, nyt aion jäädä tänne.

Hjalmar: Mutta et asu isäsi luona? Mihin aiot ryhtyä?

Gregers: Niin, kunpa sen tietäisinkin — silloin eivät asiat sentään olisi niin pahalla kannalla. Mutta kun on saanut sellaisen ristin

hartioilleen, että on nimeltään Gregers —. »Gregers» — ja Werle vielä lisäksi; oletko kuullut mitään niin rumaa?

Hjalmar: Ei se minusta rumalta tunnu.

Gregers: Huh! Hyi! Tekisi mieleni sylkeä kasvoihin sitä lurjusta, jolla on tuollainen nimi. Mutta kun on kerran saanut kantaakseen sen ristin, että on tässä maailmassa Gregers — Werle, kuten minä olen saanut —

Hjalmar (nauraa): Hahaa, jollet olisi Gregers Werle, niin mikä tahtoisit olla?

Gregers: Jos saisin valita, tahtoisin mieluiten olla hurja koira.

Gina: Koira!

Hedvig (välittömästi): Eihän toki?

Gregers: Kyllä, oikein mahdottoman hurja koira; sellainen, joka sukeltaa pohjaan hakemaan villisorsaa, kun se painuu veteen ja pureutuu kaisloihin ja mutaisiin juuriin.

Hjalmar: Mutta kuule, Gregers, tuosta en käsitä sanaakaan.

Gregers: Et kai, eikä siinä paljon järkeä olekaan. Mutta varhain huomenaamalla — muutan teille. (*Ginalle.*) Teille ei tule minusta mitään vaivaa; teen kaikki itse. (*Hjalmarille.*) Muusta puhumme huomenna. — Hyvää yötä, rouva Ekdal. (*Nyökkää Hedvigille.*) Hyvää yötä!

Gina: Hyvää yötä, herra Werle.

Hedvig: Hyvää yötä.

Hjalmar (joka on sytyttänyt kynttilän): Odota hiukan, minun täytyy näyttää valoa. Portaissa on kai pimeää. (*Gregers ja Hjalmar menevät.*)

Gina (tuijottaa eteensä, ompelus sylissään): Eikö ollut kummallista puhetta, että hän olisi mieluummin tahtonut olla koira?

Hedvig: Sanonpa sinulle, äiti, erään asian; luulen, että hän tarkoitti sillä jotakin muuta.

Gina: Mitä kummaa se olisi voinut olla?

Hedvig: En tiedä; mutta oli aivan kuin hän olisi tarkoittanut jotakin muuta kuin mitä sanoi — koko ajan.

Gina: Niinkö luulet? Kummallista se vain oli.

Henrik Ibsen, *Villisorsa* (1884)
Suom. Eino ja Katri Palola

Villisorsa eksyy vierauteensa

LEENA KLEMELÄ

► Paavo Westerbergin tulkinta ei ole moderni eikä klassinen, ainoastaan hukassa

► Olisihan siinä kosketuspintaa, kovastikin, tässä Henrik Ibsenin 123 vuotta sitten kirjoittamassa *Villisorsassa*.

Näytelmä kerii auki ”keski-vertoihmisten elämänvalheita”, joita onneksikin kutsutaan, porautuu häpeään ja syyllisyyteen, turvallisiin petoksiin ja tuhoaviin totuuksiin. Mihin ne olisivat sadassa vuodessa kadonneet?

Paavo Westerbergin sovitus korostaa erityisesti perhetragedian uhrin, 13-vuotiaan Hedvigin roolia, mitä kautta aukeaa luontevin perspektiivi tähän päivään, pahoinvoiviin perheisiin ja yksin jätettyihin lapsiin.

Tai aukeaisi, ellei esitys olisi niin eksyksissä toteutuksensa kanssa.

Sen sijaan, että tulkinta kirjastaisi klassikon ja päivittäisi sen luokka-, ikäpolvi- ja sukupuoliasetelmat, Kansallisteatterin *Villisorsaa* syövät kankea ohjaus sekä oudon sumeaksi jäävä moraalit ja sen nimissä noudatettu logiikka.

Draaman liikkeellepaneva voima, tehtaanomistajan poika Gregers Werle (Ilja Peltonen), on kerrassaan omituinen dandy-saappaisiin ja vaaleapunaiseen merkkineuleeseen verhottu alien, jonka motiivit jätetään tulkinnassa täysin auki.

Toinen keskeinen henkilö, valokuvaaja Hjalmar Ekdal (Robin Svartström), ei liioin saa oikein minkäänlaisia rakennusaineita dramaattiselle muutokselleen hyväntuulisesta perheenisästä loukatuksi hylkääjäksi.

Näyttelemisen tapa on läpi esityksen jäykkä, vanhanaikai-

TEATTERI

Henrik Ibsen: *Villisorsa*. Kansallisteatteri, pieni näyttämö. Suomennos Lauri Sipari, sovitus ja ohjaus Paavo Westerberg, lavastus ja valot Max Wikström, puvut Tarja Simonen, musiikki ja äänet Joonas Pirttilä. Rooleissa Robin Svartström, Katariina Kaitue, Anna Paavilainen, Martti Järvinen, Ilja Peltonen, Juhani Laitala, Kristiina Halttu ja Juha Mäkelä.

sen liioitteleva, mistä syntyy voimakas kontrasti Westerbergin edelliselle teatterityölle, hänen omalle Kansallisteatterin Willensaunassa nähdyille näytelmälleen *Kotiin ennen pimeää*.

Klassikkosovituksen yhtenä tavoitteena lienee ollut puhdistaa teksti raskaista metaforisista koukeroistaan, mutta sen sijaan että tämä siivous toisi Ibsenin teemat paremmin esille se pikemminkin hukuttaa ne yleiseen ontouteen. Pääleliimattun ironiset, anakronistiset heitot repliikeissä tai äänensävyissä korostavat nekin kokonaisuuden vierautta.

Epäkeskon asetelman ainoa elävä hahmo on Hedvig (Anna Paavilainen), jonka tukalaksi osaksi jää yritys pitää esityksen liekkiä yllä. Nuori näyttelijä tekee roolinsa taiten – herkästi, energisesti ja läsnäolevasti –, joskin loppua kohden hivenen liioitellen.

Koska Westerberg on sijoittanut *Villisorsan* tapahtumat

Itsensä uhraava Hedvig (Anna Paavilainen) hoitaa sokeutuvan miehen haavoittamaa lintua.

nykyaikaan, lienee oikeutettua kysyä, kuka tämän päivän teini-ikäinen (Ibsenin aikaan 13-vuotias oli tietenkin eri asemassa kuin tänään) palvoo isäänsä näin avoimesti ja pyyteettömästi? Missä on se näytelmän Ginan (Katariina Kaitue) kaltainen vaimo, joka tehtyään miehensä työt ruokkii perheen, keräilee nurkumatta hikiset sukat sekä puolustaa ja ihailee lahjakasta puolisoaan yli kaiken?

Mitä tällaisen tekstin tähän päivään tuomisella saavutetaan?

Ristiriidat esityksen ilmiäsun ja sisällön välillä ovat monin

paikoin räikeitä, usein naurettaviakin. Koska kyseessä ei ole sen enempää epookkidraama kuin rohkeasti modernisoitu uustulkintakaan, lopputulos jää ennen muuta epäuskottavaksi ja yhtä ontoksi kuin **Max Wikströmin** ilmeisen tietoisesti tunteeon lavastus.

Jonkin tunnustettavan ja oleellisen äärellä ollaan minus-ta oikeastaan vain loppupuolen välienselvittelyssä katkerasti pettyneen Hjalmarin sekä totuutta väistäneen ja siksi jätettyksi tulevan Ginan kesken.

Siipeensä saaneita ovat kumpikin, ja lopussa haavoittuvat entistä pahemmin.

Suna Vuori

Helsingin Sanomat 13.12.2007